

Teresa Flemming-Kulesza

Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego - Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

Palestra 41/5-6(473-474), 242-246

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Teresa Flemming-Kulesza

Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego – Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

I. Sprawy administracyjne

1. Problematyka samorządu terytorialnego.

Postanowienie z dnia 26 września 1996 r., III ARN 45/96:

Uchwała rady gminy w sprawie określenia stawek czynszu regulowanego za najem lokali mieszkalnych, podjęta na podstawie art. 26 ustawy z dnia 2 lipca 1994 r. o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. Nr 205, poz. 509 ze zm.), należy do kategorii przepisów powszechnie obowiązujących na obszarze gminy w rozumieniu art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (jednolity tekst: Dz.U. z 1996 r., Nr 13, poz. 74 ze zm.). Taka uchwała rady gminy podlega zaskarżeniu do Naczelnego Sądu Administracyjnego w trybie art. 101 ust. 1 ustawy o samorządzie terytorialnym.

Stosownie do treści art. 101 ust. 1 ustawy o samorządzie terytorialnym, do sądu administracyjnego może być zaskarżona uchwała organu gminy podjęta w sprawie z zakresu administracji publicznej. W ocenie Sądu Najwyższego przepis art. 26 ustawy o najmie lokali i dodatkach mieszkaniowych należy do norm prawa publicznego. Zawiera on bowiem upoważnienie dla organu administracji publicznej (rady gminy) do ustalenia w drodze uchwały zróżnicowanych stawek czynszu regulowanego za 1 m² powierzchni lokalu, z uwzględnieniem czynników podwyższających lub obniżających jego wartość użytkową. Ustalenie to następuje w formie przepisów prawnych powszechnie obowiązujących na obszarze gminy. Omawiana uchwała rady gminy nie może być uznana za czynność z zakresu prawa cywilnego. Czynnością z zakresu tego prawa jest określenie wysokości czynszu regulowanego w umowie najmu (wypowiedzenie umowy najmu w zakresie wysokości czynszu), nie zaś określenie zróżnicowanej stawki czynszu za najem lokali mieszkalnych w uchwale rady gminy. Charakteru prawnego uchwały podjętej przez organ

administracji publicznej nie zmienia to, że wywołuje ona skutki cywilnoprawne.

Argumentem potwierdzającym przedstawiony pogląd jest fakt opłacania czynszu regulowanego nie tylko przez najemców lokali mieszkalnych tworzących zasób mieszkaniowy gminy, lecz także np. lokali mieszkalnych stanowiących własność Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych.

2. Sprawy kombatanckie.

Wyrok z dnia 26 września 1996 r., III ARN 40/96:

Dziecko urodzone w czasie transportu do Polski z miejsca przymusowego pobytu matki na zesłaniu lub deportacji w b. Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, jest osobą represjonowaną w rozumieniu przepisu art. 4 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. Nr 17, poz. 75 ze zm.), jeżeli urodziło się żywe.

Wyrok z dnia 26 września 1996 r., III ARN 41/96:

Osobę, która urodziła się i przebywała w obozie jenieckim nadzorowanym przez władze bezpieczeństwa III Rzeszy Niemieckiej, uznaje się za podlegającą represjom wojennym w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. Nr 17, poz. 75 ze zm.).

II. Sprawa z zakresu prawa pracy

Uchwała z dnia 11 września 1996 r., I PZP 22/96:

1. Ograniczenie pełnego wymiaru zajęć nauczyciela mianowanego, poza sytuacjami określonymi w art. 22 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 3, poz. 19 ze zm.), jest niedopuszczalne.

2. Zgoda nauczyciela mianowanego na zatrudnienie w niepełnym wymiarze zajęć ma jedynie znaczenie dla oceny jego gotowości do pracy.

Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na to, że w Karcie Nauczyciela uregulowane zostały stosunki pracy nauczycieli w sposób ograniczający w pewnej mierze autonomię woli obu stron tych stosunków. Z art. 10 Karty wynika, że jeżeli spełnione są wymienione w nim warunki, stosunek pracy z nauczycielem nawiązuje się na podstawie mianowania (czyli nie można wówczas nawiązać stosunku pracy na podstawie umowy). Jednym z tych warunków jest – odnosząca się do obu stron stosunku pracy – możliwość zatrudnienia nauczyciela w pełnym wy-

miarze zajęć. Warunek ten musi być spełniony nie tylko w chwili mianowania, ale również w czasie trwania zatrudnienia. Przesłanki umożliwiające zatrudnienie nauczyciela mianowanego w niepełnym wymiarze zajęć określone zostały w art. 22 Karty (znowelizowanym ustawą z dnia 14 czerwca 1996 r. – Dz. U. Nr 87, poz. 396).

Jeżeli wbrew woli nauczyciela mianowanego doszło do niedopuszczalnego ograniczenia pełnego wymiaru zajęć, to przysługuje mu roszczenie o wynagrodzenie w rozmiarze takim, jakie otrzymywałby pracując w pełnym wymiarze. Jeżeli natomiast nauczyciel mianowany wyraził zgodę na pracę w ograniczonym wymiarze, zgodę tę należy ocenić w płaszczyźnie art. 80 i 81 k.p. (stosowanych do nauczycieli poprzez art. 98 Karty). Chodzi bowiem o wykazanie gotowości do pracy w pełnym wymiarze, jako przesłanki zachowania prawa do wynagrodzenia mimo niewykonania pracy.

III. Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych

Uchwała z dnia 4 października 1996 r., III ZP 3/96:

W pojęciu dochodu w rozumieniu § 7 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz naliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r., Nr 68, poz. 330 ze zm.) mieszczą się koszty uzyskania dochodu.

Przepisy powołanego rozporządzenia nie zawierają definicji pojęcia dochodu dla celów ustalania podstawy i wysokości składek na ubezpieczenie społeczne pracowników, ani go nie uściślają. Z przepisu § 7 ust. 1 wynika jedynie, że podstawę wymiaru składek stanowi dochód z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, a nie wynika, czy podstawę stanowi całe wynagrodzenie brutto, czy też wynagrodzenie brutto pomniejszone o koszty jego uzyskania. Sąd Najwyższy uznał na niedopuszczalne stosowanie w drodze analogii *iuris* przepisów prawa podatkowego przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników, co prowadziłoby do przyjęcia, że chodzi o dochód pomniejszony o koszty jego uzyskania. Odpowiednie stosowanie przepisów prawa podatkowego w sprawach ustalania podstawy wymiaru składek jest niedopuszczalne z uwagi na odmienne cele normatywne tych przepisów. Przeciwny pogląd mógłby doprowadzić do nieuzasadnionego zróżnicowania wysokości świadczeń z ubezpieczenia społecznego pracowników.

Uchwała z dnia 24 października 1996 r., II UZP 19/96:

Pojęcie wynagrodzenia z tytułu wykonywania zatrudnienia zawarte w art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r.

o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) oraz § 1 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. Nr 58, poz. 290) oznacza wynagrodzenie uzyskane w ramach stosunku pracy po odliczeniu kosztów jego uzyskania wyliczanych według zasad przewidzianych w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Sąd Najwyższy zajmował się wyjaśnieniem pojęcia wynagrodzenia z tytułu wykonywania zatrudnienia, którego wysokość – w myśl wskazanych przepisów – powoduje zawieszenie prawa do emerytury, renty inwalidzkiej lub renty rodzinnej, lub zmniejszenie świadczeń. W § 1 ust. 3 wskazanego rozporządzenia użyto sformułowania „faktyczny dochód”. Chodzi zatem o dochód rzeczywisty, czyli zwiększenie aktywów lub zmniejszenie pasywów pracownika, a więc o różnicę między osiągniętym wynagrodzeniem a kosztami jego uzyskania, o ile one występują. Koszty te są trudne do udokumentowania i zweryfikowania, co uzasadnia przyjęcie ryczałtowego ich określenia wzorem uregulowania zawartego w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych. Odpowiednie stosowanie przepisów ustawy podatkowej uzasadnione jest ponadto przez porównanie zakresu pojęć: „dochód faktyczny” (użytego we wskazanym rozporządzeniu) i „przychód” (występującego w ustawie podatkowej).

IV. Sprawy adwokackie

Wyrok z dnia 11 września 1996 r., I PA 2/96:

Nie stanowi przeszkody w dokonaniu wpisu na listę adwokatów zamieszkiwanie osoby ubiegającej się o wpis na terenie innej izby adwokackiej.

Wymagania, jakie powinna spełniać osoba ubiegająca się o wpis na listę adwokatów określone zostały w dziale V Prawa o adwokaturze. Sąd Najwyższy uznał za nieuprawnione uzależnianie wpisu od spełnienia przesłanek o charakterze formalnym, które nie zostały wymienione w tych przepisach. W szczególności brak jest podstaw (wbrew stanowisku Ministra Sprawiedliwości) do uznania za warunek ubiegania się o wpis (i dokonania wpisu przez organ samorządu adwokackiego) stałego zamieszkiwania kandydata na adwokata w miejscowości, w której wyznacza się jego siedzibę. Zasadą wykonywania tego zawodu jest zamieszkiwanie w siedzibie zespołu, którego adwokat jest członkiem lub siedzibie wykonywania zawodu indywidualnie lub wspólnie z innym adwokatem (art. 21 w związku z art. 37 Prawa o adwokaturze).

Ustawodawca przewidział wyjątki od tej zasady w postaci możliwości uzyskania zezwolenia okręgowej rady adwokackiej lub Naczelnej Rady Adwokackiej na zamieszkiwanie w innej miejscowości lub – odpowiednio – w okręgu innej izby. Analiza treści wskazanych przepisów prowadzi do wniosku, że zamieszkiwanie na terenie innej izby niż ta, w której zainteresowany ubiega się o wpis nie może być uznane za przeszkodę do dokonania wpisu. Osoba taka winna się jednak liczyć z koniecznością przeniesienia do miejscowości, w której wyznaczono jej siedzibę, względnie uzyskania jednego ze wspomnianych zezwoleń, o których mowa w art. 21 ust. 1 zdanie drugie i ust. 2 Prawa o adwokaturze.